

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 30ής Νοεμβρίου 2023 *

«Προδικαστική παραπομπή – Κοινωνική πολιτική – Οδηγία 1999/70/ΕΚ – Συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που συνήφθη από τη CES, την UNICE και το CEEP – Ρήτρα 4 – Δημόσιος τομέας – Εκπαιδευτικοί – Μονιμοποίηση στη δημόσια διοίκηση εργαζομένων που προσελήφθησαν με σύμβαση ορισμένου χρόνου μέσω διαδικασίας πρόσληψης βάσει τίτλων σπουδών – Υπολογισμός της προϋπηρεσίας»

Στην υπόθεση C-270/22,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Tribunale ordinario di Ravenna (πρωτοδικείο Ραβέννας, Ιταλία) με απόφαση της 21ης Απριλίου 2022, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 22 Απριλίου 2022, στο πλαίσιο της δίκης

G.D.,

A.R.,

C.M.

κατά

Ministero dell'Istruzione,

Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Arabadjiev, πρόεδρο τμήματος, T. von Danwitz (εισηγητή), P. G. Xuereb, A. Kumin και I. Ziemele, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- οι G.D., A.R. και C.M., εκπροσωπούμενοι από τον D. Naso, avvocato,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από την L. Fiandaca και τον F. Sclafani, avvocati dello Stato,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την D. Recchia και τον N. Ruiz García,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της ρήτρας 4 της συμφωνίας-πλαisiού για την εργασία ορισμένου χρόνου, η οποία υπογράφηκε στις 18 Μαρτίου 1999 (στο εξής: συμφωνία-πλαίσιο) και περιλαμβάνεται σε παράρτημα της οδηγίας 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1999, σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που συνήφθη από τη CES, την UNICE και το CEEP (ΕΕ 1999, L 175, σ. 43).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, των G.D., A.R. και C.M. και, αφετέρου, του Ministero dell'Istruzione (Υπουργείου Παιδείας, Ιταλία) και του Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS) [Εθνικού Ιδρύματος Κοινωνικής Ασφάλισης (INPS), Ιταλία], με αντικείμενο τον υπολογισμό της προϋπηρεσίας των πρώτων κατά τον χρόνο της μονιμοποίησής τους από το εν λόγω Υπουργείο.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Η αιτιολογική σκέψη 14 της οδηγίας 1999/70 έχει ως εξής:

«[Τ]α υπογράφοντα μέρη θέλησαν να συνάψουν συμφωνία πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου, όπου θα διαγράφονται οι γενικές αρχές και ελάχιστες απαιτήσεις για τις συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου και τις εργασιακές σχέσεις· έχουν δείξει την επιθυμία τους να βελτιώσουν την ποιότητα της εργασίας ορισμένου χρόνου, εξασφαλίζοντας την εφαρμογή της αρχής της μη διάκρισης, καθώς και να διαμορφώσουν ένα πλαίσιο για να αποτραπεί η κατάχρηση που προκύπτει από διαδοχικές σχέσεις εργασίας ή συμβάσεις ορισμένου χρόνου».

- 4 Κατά το τρίτο εδάφιο του προοιμίου της συμφωνίας-πλαisiού:

«Η [συμφωνία-πλαίσιο] καθορίζει τις γενικές αρχές και τις ελάχιστες απαιτήσεις σχετικά με την εργασία ορισμένου χρόνου, αναγνωρίζοντας ότι για τις λεπτομέρειες της εφαρμογής πρέπει να ληφθούν υπόψη τα πραγματικά στοιχεία των συγκεκριμένων εθνικών, τομεακών και εποχιακών καταστάσεων. Η συμφωνία αυτή αναδεικνύει τη βούληση των κοινωνικών εταίρων να θεσπίσουν ένα γενικό πλαίσιο για τη διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης των εργαζομένων με συμβάσεις

ορισμένου χρόνου, προστατεύοντάς τους από τις διακρίσεις, καθώς και για τη χρησιμοποίηση συμβάσεων ορισμένου χρόνου σε μια βάση αποδοχής από τους εργοδότες και τους εργαζομένους.»

5 Κατά τη ρήτρα 1 της συμφωνίας-πλαisiού:

«Σκοπός της παρούσας συμφωνίας πλαisiού είναι:

- α) η βελτίωση της ποιότητας της εργασίας ορισμένου χρόνου με τη διασφάλιση της εφαρμογής της αρχής της μη διάκρισης·
- β) η καθιέρωση ενός πλαisiού για να αποτραπεί η κατάχρηση που προκαλείται από τη χρησιμοποίηση διαδοχικών συμβάσεων ή εργασιακών σχέσεων ορισμένου χρόνου.»

6 Η ρήτρα 2 της συμφωνίας-πλαisiού ορίζει τα εξής:

- «1. Η παρούσα συμφωνία εφαρμόζεται σε όλους τους εργαζομένους ορισμένου χρόνου που έχουν σύμβαση ή σχέση εργασίας όπως αυτές καθορίζονται από τη νομοθεσία, τις συλλογικές συμβάσεις ή την πρακτική σε κάθε κράτος μέλος.
- 2. Τα κράτη μέλη ύστερα από διαβουλεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους ή/και οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να αποφασίσουν ότι η παρούσα συμφωνία δεν εφαρμόζεται:
 - α) στις σχέσεις βασικής επαγγελματικής κατάρτισης και τα συστήματα μαθητείας·
 - β) στις συμβάσεις ή τις σχέσεις εργασίας που έχουν συναφθεί στο πλαίσιο ενός ειδικού δημόσιου ή από το δημόσιο υποστηριζόμενου προγράμματος κατάρτισης, ένταξης και επαγγελματικής επανεκπαίδευσης.»

7 Η ρήτρα 3 της συμφωνίας-πλαisiού έχει ως εξής:

- «1. Για τους σκοπούς της παρούσας συμφωνίας, ως “εργαζόμενος ορισμένου χρόνου” νοείται ένα πρόσωπο που έχει σύμβαση ή σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου συναφθείσα απευθείας μεταξύ του εργοδότη και του εργαζομένου, η λήξη της οποίας καθορίζεται από αντικειμενικούς όρους, όπως παρέλευση συγκεκριμένης ημερομηνίας, η ολοκλήρωση συγκεκριμένου έργου ή πραγματοποίηση συγκεκριμένου γεγονότος.
- 2. Για τους σκοπούς της παρούσας συμφωνίας, ως “αντίστοιχος εργαζόμενος αορίστου χρόνου” νοείται ο εργαζόμενος που έχει σύμβαση ή σχέση εργασίας αορίστου χρόνου στην ίδια επιχείρηση, και απασχολείται στην ίδια ή παρόμοια εργασία/απασχόληση, λαμβανομένων υπόψη των προσόντων ή των δεξιοτήτων. Όπου δεν υπάρχει αντίστοιχος εργαζόμενος αορίστου χρόνου στην ίδια εκμετάλλευση, η σύγκριση πρέπει να γίνεται με αναφορά στην εκάστοτε εφαρμοζόμενη συλλογική σύμβαση, ή όταν δεν υπάρχει οικεία συλλογική σύμβαση, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, ή τις εθνικές συλλογικές συμβάσεις ή πρακτικές.»

8 Η ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλαisiού ορίζει τα εξής:

- «1. Όσον αφορά τις συνθήκες απασχόλησης, οι εργαζόμενοι ορισμένου χρόνου δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται δυσμενώς σε σχέση με τους αντίστοιχους εργαζομένους αορίστου χρόνου μόνο επειδή έχουν σύμβαση ή σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου, εκτός αν αυτό δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους.

2. Όπου κρίνεται αναγκαίο, εφαρμόζεται η αρχή *pro rata temporis*.
3. Οι λεπτομέρειες εφαρμογής της παρούσας ρήτρας καθορίζονται από τα κράτη μέλη ύστερα από διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους ή/και από τους κοινωνικούς εταίρους, λαμβάνοντας υπόψη την κοινοτική νομοθεσία και τη νομοθεσία, τις συλλογικές συμβάσεις και την πρακτική σε εθνικό επίπεδο.
4. Η απαιτούμενη περίοδος προϋπηρεσίας σε σχέση με ιδιαίτερες συνθήκες απασχόλησης θα είναι η ίδια για τους εργαζομένους ορισμένου χρόνου όπως και για τους εργαζομένους αορίστου χρόνου εκτός από την περίπτωση που δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους διαφορετική διάρκεια της περιόδου προϋπηρεσίας.»

Το ιταλικό δίκαιο

- 9 Το άρθρο 4, παράγραφος 3, του decreto del Presidente della Repubblica n. 399, Norme risultanti dalla disciplina prevista dall'accordo per il triennio 1988-1990 del 9 giugno 1988 relativo al personale del comparto scuola (προεδρικού διατάγματος 399, για τη ρύθμιση που απορρέει από τη συμφωνία 1988-1990 της 9ης Ιουνίου 1988 σχετικά με το προσωπικό των σχολείων), της 23ης Αυγούστου 1988 (GURI αριθ. 213, της 10ης Σεπτεμβρίου 1988, τακτικό συμπλήρωμα αριθ. 85, στο εξής: προεδρικό διάταγμα 399/1988), ορίζει τα εξής:

«Κατά το πέρας του 16ου έτους υπηρεσίας για τους εκπαιδευτικούς της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που διαθέτουν πανεπιστημιακό τίτλο και του 18ου έτους για τους διοικητικούς συντονιστές, τους νηπιαγωγούς και τους δασκάλους πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, τους καθηγητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του πρώτου κύκλου και τους καθηγητές ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με πτυχίο από ανώτερες σχολές, του 20ού έτους για το επικουρικό και το βοηθητικό προσωπικό και του 24ου έτους για τους καθηγητές μουσικών ωδείων και ακαδημιών, η προϋπηρεσία που λαμβάνεται υπόψη αποκλειστικά για μισθολογικούς σκοπούς υπολογίζεται στο σύνολό της για τους σκοπούς της μεταγενέστερης κατάταξης σε μισθολογικό κλιμάκιο.»

- 10 Το άρθρο 485 του decreto legislativo n° 297, Approvazione del testo unico delle disposizioni legislative vigenti in materia di istruzione, relative alle scuole di ogni ordine e grado (νομοθετικού διατάγματος 297, για την έγκριση του κωδικοποιημένου κειμένου των νομοθετικών διατάξεων που διέπουν την εκπαίδευση και τη λειτουργία των σχολείων όλων των κατηγοριών και βαθμίδων), της 16ης Απριλίου 1994 (GURI αριθ. 115, της 19ης Μαΐου 1994, τακτικό συμπλήρωμα αριθ. 79, στο εξής: νομοθετικό διάταγμα 297/1994), προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Όσον αφορά το διδακτικό προσωπικό των σχολείων δευτεροβάθμιας και καλλιτεχνικής εκπαίδευσης, η υπηρεσία που έχει παρασχεθεί στα εν λόγω κρατικά και στα εξομοιούμενα με αυτά σχολεία, συμπεριλαμβανομένων εκείνων του εξωτερικού, με καθεστώς μη μόνιμου εκπαιδευτικού, αναγνωρίζεται ως υπηρεσία μόνιμου εκπαιδευτικού για νομικούς και μισθολογικούς σκοπούς στο σύνολό της για τα τέσσερα πρώτα έτη και κατά τα δύο τρίτα για το τυχόν επιπλέον χρονικό διάστημα, καθώς και για μισθολογικούς σκοπούς όσον αφορά το υπόλοιπο ένα τρίτο. Τα οικονομικά δικαιώματα που απορρέουν από την αναγνώριση αυτή διατηρούνται και λαμβάνονται υπόψη σε όλα τα μισθολογικά κλιμάκια που έπονται εκείνου στο οποίο κατατάχθηκε ο υπάλληλος κατά τον χρόνο της αναγνώρισης.

2. Αναγνωρίζονται, για τους ίδιους σκοπούς και στον ίδιο βαθμό με τους οριζόμενους στην παράγραφο 1, στο προσωπικό της ίδιας παραγράφου, η υπηρεσία που παρέχεται στα σχολεία των κρατικών ινστιτούτων για την εκπαίδευση θηλέων και η υπηρεσία που παρείχε μόνιμος ή μη

μόνιμος εκπαιδευτικός στα κρατικά ή εγκεκριμένα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένων των σχολείων των προαναφερθέντων ινστιτούτων και εκείνων που βρίσκονται στο εξωτερικό, καθώς και στα [λεγόμενα] κοινωνικά σχολεία, στα επιδοτούμενα σχολεία ή στα κέντρα ενισχυτικής διδασκαλίας.

3. Αναγνωρίζονται, για τους ίδιους σκοπούς και εντός των ίδιων ορίων με τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 1, στο προσωπικό των δημοτικών σχολείων, η υπηρεσία που έχει παρασχεθεί από μη μόνιμο εκπαιδευτικό στα κρατικά δημοτικά σχολεία ή στα κρατικά ινστιτούτα και στα ινστιτούτα που έχουν πιστοποιηθεί ως σχολεία θηλέων, στα κρατικά και στα εξομοιούμενα με αυτά σχολεία δευτεροβάθμιας και καλλιτεχνικής εκπαίδευσης, καθώς και στα [λεγόμενα] κοινωνικά σχολεία, στα επιδοτούμενα σχολεία ή στα κέντρα ενισχυτικής διδασκαλίας, καθώς και οι υπηρεσίες που έχουν παρασχεθεί από μόνιμο και μη μόνιμο εκπαιδευτικό στα κρατικά ή δημοτικά νηπιαγωγεία.»

11 Το άρθρο 489 του νομοθετικού διατάγματος 297/1994 ορίζει τα εξής:

«1. Για τους σκοπούς της αναγνώρισης στην οποία αναφέρονται τα προηγούμενα άρθρα, οι εκπαιδευτικές υπηρεσίες πρέπει να θεωρείται ότι παρασχέθηκαν εντός ενός πλήρους σχολικού έτους, αν είχαν τη διάρκεια που προβλέπεται ότι ισχύει ως έτος στο εκπαιδευτικό σύστημα που ίσχυε κατά τον χρόνο που ολοκληρώθηκε η παροχή των υπηρεσιών.

2. Τα χρονικά διαστήματα αδειών μετ' αποδοχών, καθώς και τα χρονικά διαστήματα άδειας μητρότητας, λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της προς αναγνώριση περιόδου.»

12 Κατά το άρθρο 11, παράγραφος 14, του legge n. 124 – Disposizioni urgenti in materia di personale scolastico (νόμου 124, για τη θέσπιση επείγουσών διατάξεων για το προσωπικό των σχολείων), της 3ης Μαΐου 1999 (GURI αριθ. 107, της 10ης Μαΐου 1999, στο εξής: νόμος 124/1999):

«Η παράγραφος 1 του άρθρου 489 του [νομοθετικού διατάγματος 297/1994] έχει την έννοια ότι η παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών από μη μόνιμο εκπαιδευτικό, αρχής γενομένης από το έτος 1974-1975, θεωρείται ότι συμπληρώθηκε κατά τη διάρκεια ενός πλήρους σχολικού έτους αν η διάρκειά της ήταν τουλάχιστον 180 ημερών ή αν οι υπηρεσίες παρασχέθηκαν αδιαλείπτως από 1ης Φεβρουαρίου μέχρι το πέρας των εργασιών τελικής αξιολόγησης των μαθητών.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

13 Οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης εργάστηκαν ως εκπαιδευτικοί στο πλαίσιο διαφόρων συμβάσεων ορισμένου χρόνου, διαφορετικής φύσεως και διάρκειας, προτού μονιμοποιηθούν μέσω διαγωνισμού βάσει τίτλων σπουδών, οι μεν G.D. και C.M., νηπιαγωγοί, την 1η Σεπτεμβρίου 2015, ο δε A.R., πτυχιούχος καθηγητής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του δεύτερου κύκλου, την 1η Σεπτεμβρίου 2011.

14 Στο πλαίσιο της αναγνώρισης της προϋπηρεσίας που απέκτησαν οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης βάσει προγενέστερων συμβάσεων ορισμένου χρόνου, το Υπουργείο Παιδείας προέβη στην ανασύσταση της σταδιοδρομίας τους σύμφωνα με το άρθρο 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/1994, λαμβάνοντας υπόψη προϋπηρεσία 5 ετών και 4 μηνών στην περίπτωση της G.D., 8 ετών και 8 μηνών στην περίπτωση της C.M. και 13 ετών και 4 μηνών στην περίπτωση του A.R., αντιστοίχως.

- 15 Οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης θεώρησαν ότι το Υπουργείο δεν υπολόγισε ολόκληρη την πραγματική προϋπηρεσία τους, κατά παράβαση της ρήτρας 4 της συμφωνίας-πλαisiού, και προσέφυγαν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, του Tribunale ordinario di Ravenna (πρωτοδικείου Ραβέννας, Ιταλία), ζητώντας να αναγνωριστεί στην G.D. χρόνος προϋπηρεσίας 5 ετών, 11 μηνών και 8 ημερών, στη C.M. χρόνος προϋπηρεσίας 10 ετών, 5 μηνών και 18 ημερών και στον A.R. χρόνος προϋπηρεσίας 18 ετών, 6 μηνών και 1 ημέρας, μαζί με τις σχετικές μισθολογικές αυξήσεις και την τακτοποίηση των αντίστοιχων εισφορών και κρατήσεων κοινωνικής ασφάλισης.
- 16 Προς στήριξη του αιτήματός τους, οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης ζήτησαν να ληφθεί υπόψη για τον υπολογισμό της προϋπηρεσίας τους κάθε ημέρα εργασίας τους ως ημέρα εργασίας εκπαιδευτικού αορίστου χρόνου, επικαλούμενοι την εφαρμογή της νομολογίας που διαμορφώθηκε με την απόφαση 31149 του Corte suprema di cassazione (Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Ιταλία), της 28ης Νοεμβρίου 2019.
- 17 Το αιτούν δικαστήριο εξηγεί ότι, με την απόφαση αυτή, βάσει της αποφάσεως της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter (C-466/17, EU:C:2018:758), το Corte suprema di cassazione (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) έκρινε ότι το άρθρο 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/1994 ήταν αντίθετο προς τη ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλαisiού και ότι η εφαρμογή του άρθρου αυτού έπρεπε, κατά συνέπεια, να αποκλείεται στις περιπτώσεις στις οποίες η προϋπηρεσία των εκπαιδευτικών ορισμένου χρόνου που μονιμοποιήθηκαν, η οποία προκύπτει από τη συνδυασμένη εφαρμογή των κριτηρίων του άρθρου 485 και του άρθρου 489 του εν λόγω νομοθετικού διατάγματος, όπως συμπληρώθηκε με το άρθρο 11, παράγραφος 14, του νόμου 124/1999, είναι μικρότερη από εκείνη που θα αναγνωριζόταν σε συγκρίσιμη περίπτωση εκπαιδευτικού ο οποίος προσελήφθη εξ αρχής με σύμβαση αορίστου χρόνου.
- 18 Το αιτούν δικαστήριο προσθέτει, αφενός, ότι η νομολογία αυτή του Corte suprema di cassazione (Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) οδήγησε σε αποκλίσεις εντός της εθνικής νομολογίας και, αφετέρου, ότι, κατά την άποψή του, με την απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter (C-466/17, EU:C:2018:758), το Δικαστήριο αναγνώρισε οριστικά ότι το εν λόγω άρθρο 485, το οποίο ήταν επίμαχο στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση εκείνη, είναι σύμφωνο με τη ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλαisiού, μολονότι ορισμένες σκέψεις της εν λόγω αποφάσεως θα μπορούσαν να ερμηνευθούν διαφορετικά και το Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη όλες τις πτυχές της επίμαχης στην υπόθεση εκείνη εθνικής νομοθεσίας.
- 19 Αν κάτι τέτοιο δεν ισχύει, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά, κατ' αρχάς, ότι το εθνικό σύστημα για την αποκατάσταση της σταδιοδρομίας των εκπαιδευτικών στην υπόθεση της κύριας δίκης έχει επιτύχει μια σύνθετη ισορροπία μεταξύ των αντικρουόμενων συμφερόντων των μόνιμων και των μη μόνιμων εκπαιδευτικών, καθώς και των διαφόρων κατηγοριών έκτακτων εκπαιδευτικών, και ότι το σύστημα αυτό δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκην δυσμενείς διακρίσεις. Ειδικότερα, η εκ νέου προσμέτρηση της προϋπηρεσίας την οποία θα επέτρεπε το εν λόγω σύστημα μετά την πάροδο ορισμένου χρονικού διαστήματος, το οποίο ανέρχεται στα 16 έτη για τον A.R. και στα 18 έτη για τις G.D. και C.M., θα αποδεικνυόταν εν τέλει πολύ συχνά ευνοϊκό για τους εκπαιδευτικούς με σύμβαση ορισμένου χρόνου που μονιμοποιήθηκαν.
- 20 Εν συνεχεία, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς το αν μπορούν να συγκριθούν οι εκπαιδευτικές υπηρεσίες που παρέχονται με καθεστώς αορίστου ή και ορισμένου χρόνου, αλλά πάντως για μεγάλο χρονικό διάστημα το οποίο προϋποθέτει μια συνέχεια από παιδαγωγικής απόψεως, με τις εκπαιδευτικές υπηρεσίες που ολοκληρώνονται εντός ορισμένου χρόνου και παρέχονται αποσπασματικά, επ' ευκαιρία σύντομων και περιστασιακών αναπληρώσεων που

ανταποκρίνονται σε πάσης φύσεως ανάγκη, όπως ορισμένα από τα καθήκοντα που εκτελούν οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης κατά το χρονικό διάστημα πριν από τη μονιμοποίησή τους, τα οποία, κατά το εν λόγω δικαστήριο, δεν επιτρέπουν την απόκτηση της ίδιας πείρας.

- 21 Κατά το αιτούν δικαστήριο, είναι επίσης αναγκαίο να διαπιστωθεί το λυσιτελές των στοιχείων αυτών προκειμένου να εκτιμηθεί αν ενδεχόμενη δυσμενής μεταχείριση, κατά την έννοια της ρήτρας 4 της συμφωνίας-πλαisiού, μπορεί να δικαιολογηθεί από «αντικειμενικούς λόγους», όπως μνημονεύονται στη ρήτρα αυτή.
- 22 Τέλος, δεδομένου ότι ο Ιταλός νομοθέτης επέλεξε να μη λάβει υπόψη τα ωράρια εργασίας για τον υπολογισμό της προϋπηρεσίας που αντιστοιχεί σε ένα σχολικό έτος, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν η αρχή *pro rata temporis* που προβλέπεται στην εν λόγω ρήτρα ασκεί επιρροή στην ευνοϊκή αυτή πτυχή της επίμαχης στην κύρια δίκη εθνικής νομοθεσίας.
- 23 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunale ordinario di Ravenna (πρωτοδικείο Ραβέννας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1. Έχει η απόφαση [της 20ής Σεπτεμβρίου 2018,] Motter [(C-466/17, EU:C:2018:758),] την έννοια ότι επιβάλλει τη μη εφαρμογή εθνικών κανόνων που αφορούν την αναγνώριση της προϋπηρεσίας εκπαιδευτικών, όταν αυτοί δεν είναι *in concreto* ευνοϊκότεροι για εκπαιδευτικούς οι οποίοι έχουν μονιμοποιηθεί, αλλά είχαν εργαστεί υπό καθεστώς μη μόνιμου υπαλλήλου, εν συγκρίσει με την αναγνώριση της προϋπηρεσίας δυνάμει του άρθρου 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/1994 και των συναφών κανόνων; Ή μήπως η απόφαση [της 20ής Σεπτεμβρίου 2018,] Motter [(C-466/17, EU:C:2018:758),] έκρινε κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο –και, επομένως, εφαρμοστέο σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση– ότι είναι συμβατή με τη ρήτρα 4 [της συμφωνίας-πλαisiού] η αναγνώριση της προϋπηρεσίας βάσει των εθνικών κανόνων και, ως εκ τούτου, ο εθνικός δικαστής δεν οφείλει να απέχει από την εφαρμογή του άρθρου 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/1994 και τους συναφείς κανόνες, καθόσον έχει διαπιστωθεί ότι οι εν λόγω κανόνες είναι συμβατοί ως προς το σημείο αυτό με το δίκαιο της [Ενωσης];

2) Επικουρικώς σε σχέση με το προηγούμενο ερώτημα (ήτοι μόνον αν κριθεί επιβεβλημένη από το δίκαιο της ΕΕ μια επιλεκτική μη εφαρμογή του άρθρου 485 [του νομοθετικού διατάγματος 297/1994] το οποίο πρέπει να θεωρηθεί ως “ευνοϊκότερη” διάταξη): έχει η ρήτρα 4 [της συμφωνίας-πλαisiού] την έννοια ότι επιβάλλει στην εθνική νομοθεσία την εξομοίωση –για τους σκοπούς του συνυπολογισμού προϋπηρεσίας που απέκτησε στο πλαίσιο συμβάσεων ορισμένου χρόνου εκπαιδευτικός ο οποίος εκ των υστέρων μονιμοποιήθηκε– των υπηρεσιών που παρέχονται από εκπαιδευτικούς με συμβάσεις ορισμένου χρόνου σε προσωρινή βάση χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ένα ελάχιστο κατώτατο όριο ημερών εργασίας για κάθε σχολικό έτος; Ή, αντιθέτως, είναι σύμφωνη με τη ρήτρα 4 εθνική νομοθεσία η οποία δεν λαμβάνει υπόψη τις υπηρεσίες που παρέχονται από εκπαιδευτικούς με συμβάσεις ορισμένου χρόνου σε προσωρινή βάση (μικρής διάρκειας και περιστασιακές αναπληρώσεις), οσάκις αυτές δεν παρέχονται για τουλάχιστον 180 ημέρες ανά σχολικό έτος ή από 1ης Φεβρουαρίου έως το τέλος της διαδικασίας αξιολόγησης των μαθητών [(άρθρο 11, παράγραφος 14, του νόμου 124/1999)];

- 3) Επικουρικώς σε σχέση με το προηγούμενο ερώτημα (ήτοι μόνον αν κριθεί επιβεβλημένη από το δίκαιο της ΕΕ μια επιλεκτική μη εφαρμογή του άρθρου 485 [του νομοθετικού διατάγματος 297/1994] το οποίο πρέπει επομένως να θεωρηθεί ως “ευνοϊκότερη” διάταξη): έχει η ανωτέρω ρήτρα 4 την έννοια ότι επιβάλλει να λαμβάνεται εξίσου υπόψη κατά τον υπολογισμό της προϋπηρεσίας, μετά τη μονιμοποίηση του εκπαιδευτικού, η υπηρεσία που αυτός παρέσχε στο πλαίσιο συμβάσεων ορισμένου χρόνου, για αριθμό ωρών μικρότερο από τον προβλεπόμενο για τα καθήκοντα διδασκαλίας που ασκούνται με καθεστώς αορίστου χρόνου; Σε αντίθετη περίπτωση, ποιος θα ήταν ο ελάχιστος αριθμός ωρών (επί παραδείγματι με καθεστώς μερικής απασχόλησης και με σύμβαση αορίστου χρόνου) πέραν του οποίου η ανωτέρω ρήτρα 4 θα επέβαλλε μια τέτοια αναγνώριση από το εθνικό δίκαιο;

Υπό άλλη οπτική και υποθετική γωνία: συνάδει προς την ανωτέρω ρήτρα 4 εθνική νομοθεσία βάσει της οποίας δεν λαμβάνεται υπόψη, για την αναγνώριση της προϋπηρεσίας μονιμοποιημένου εκπαιδευτικού η οποία είχε συμπληρωθεί στο πλαίσιο συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου, διδασκαλία με μειωμένο ωράριο εργασίας το οποίο αντιστοιχεί σε χρόνο εργασίας μικρότερο από τον προβλεπόμενο εβδομαδιαίως για εκπαιδευτικό μερικής απασχόλησης σε ανάλογη κατάσταση;

Όπως επικουρικώς σε σχέση με το τελευταίο υποερώτημα: συνάδει προς την ανωτέρω ρήτρα 4 εθνική νομοθεσία η οποία προκρίνει την εφαρμογή της αρχής “pro rata temporis”, για την αναγνώριση της προϋπηρεσίας μονιμοποιημένου εκπαιδευτικού η οποία είχε συμπληρωθεί στο πλαίσιο συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου, όσον αφορά διδασκαλία με μειωμένο ωράριο εργασίας το οποίο αντιστοιχεί σε χρόνο εργασίας μικρότερο από τον ελάχιστο προβλεπόμενο εβδομαδιαίως για εκπαιδευτικό μερικής απασχόλησης σε συγκρίσιμη κατάσταση;»

Επί του αιτήματος υπαγωγής της υπόθεσης στην ταχεία διαδικασία

- 24 Το αιτούν δικαστήριο ζήτησε να εκδικαστεί η υπό κρίση υπόθεση με την ταχεία διαδικασία που προβλέπεται από το άρθρο 105 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.
- 25 Προς στήριξη του αιτήματός του, το αιτούν δικαστήριο επικαλέστηκε την ανασφάλεια δικαίου που επικρατεί όσον αφορά το περιεχόμενο της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης μετά την απόφαση 31149 του Corte suprema di cassazione (Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου), της 28ης Νοεμβρίου 2019, καθώς και τον κίνδυνο μη συμμόρφωσης προς τις απαιτήσεις ομοιόμορφης ερμηνείας του δικαίου αυτού και τον μεγάλο αριθμό των διαφορών τις οποίες αφορούν τα υποβληθέντα ερωτήματα και οι οποίες εκκρεμούν ενώπιον των ιταλικών δικαστηρίων.
- 26 Το άρθρο 105, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας προβλέπει συναφώς ότι, κατόπιν αιτήματος του αιτούντος δικαστηρίου ή, σε εξαιρετική περίπτωση, αυτεπαγγέλτως, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου μπορεί, όταν η φύση της υπόθεσης απαιτεί να αποφανθεί το Δικαστήριο το συντομότερο δυνατόν, αφού ακούσει τον εισηγητή δικαστή και τον γενικό εισαγγελέα, να αποφασίσει την υπαγωγή της προδικαστικής παραπομπής σε ταχεία διαδικασία.
- 27 Κατ' αρχάς, όσον αφορά την επικρατούσα ανασφάλεια δικαίου σχετικά με το περιεχόμενο του δικαίου της Ένωσης εν αναμονή της απάντησης του Δικαστηρίου στα υποβληθέντα ερωτήματα, υπενθυμίζεται ότι η ταχεία διαδικασία του άρθρου 105, παράγραφος 1, αποτελεί δικονομικό μέσο για την αντιμετώπιση εξαιρετικά επείγουσας κατάστασης (διατάξεις του Προέδρου του

Δικαστηρίου της 31ης Αυγούστου 2010, UEFA και British Sky Broadcasting, C-228/10, EU:C:2010:474, σκέψη 6, της 20ής Δεκεμβρίου 2017, M.A. κ.λπ., C-661/17, EU:C:2017:1024, σκέψη 17, και της 18ης Ιανουαρίου 2019, Adusbef κ.λπ., C-686/18, EU:C:2019:68, σκέψη 11).

- 28 Το απλό, όμως, συμφέρον των ιδιωτών να προσδιορίσουν το ταχύτερο δυνατόν την έκταση των δικαιωμάτων που αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης, καίτοι θεμιτό, δεν είναι ικανό να αποδείξει την ύπαρξη εξαιρετικής περιστάσεως, κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου 105, παράγραφος 1 (διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 8ης Μαρτίου 2018, Vitali, C-63/18, EU:C:2018:199, σκέψη 18 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 29 Όσον αφορά, εν συνεχεία, τον κίνδυνο μη συμμόρφωσης προς τις απαιτήσεις ομοιόμορφης ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η σημασία της διασφάλισης της ομοιόμορφης εφαρμογής εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης των διατάξεων που αποτελούν μέρος της έννομης τάξεώς της είναι συμφυής με κάθε αίτηση που υποβάλλεται δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ και δεν αρκεί αφ' εαυτής για να στοιχειοθετήσει την ύπαρξη επείγοντος που να δικαιολογεί την υπαγωγή της προδικαστικής παραπομπής σε ταχεία διαδικασία (πρβλ. διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 17ης Σεπτεμβρίου 2018, Lexitor, C-383/18, EU:C:2018:769, σκέψη 16 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 30 Τέλος, όσον αφορά το γεγονός ότι τα υποβληθέντα ερωτήματα αποτελούν αντικείμενο πολλών ένδικων διαφορών στην Ιταλία, υπενθυμίζεται ότι ο μεγάλος αριθμός προσώπων ή νομικών καταστάσεων που ενδέχεται να αφορά το υποβληθέν ερώτημα δεν μπορεί αυτός καθεαυτόν να αποτελέσει εξαιρετική περίπτωση ικανή να δικαιολογήσει την υπαγωγή σε ταχεία διαδικασία (διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 17ης Σεπτεμβρίου 2018, Lexitor, C-383/18, EU:C:2018:769, σκέψη 15 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 31 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου αποφάσισε στις 30 Ιουνίου 2022, αφού άκουσε τον εισηγητή δικαστή και τη γενική εισαγγελέα, να απορρίψει το αίτημα υπαγωγής της υπόθεσης στην ταχεία διαδικασία.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του παραδεκτού

- 32 Η Ιταλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι τα προδικαστικά ερωτήματα υποβάλλονται απαραδέκτως. Ειδικότερα, υποστηρίζει ότι το πρόβλημα που τίθεται με το πρώτο ερώτημα είναι υποθετικής φύσεως, καθόσον η μόνη αμφιβολία του αιτούντος δικαστηρίου σχετικά με την ερμηνεία της αρχής που διατυπώθηκε με την απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter (C-466/17, EU:C:2018:758), απορρέει από τη νομολογία του Corte suprema di cassazione (Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου) και, συνακολούθως, από την ύπαρξη αποκλίσεων στην εθνική νομολογία για την υπέρβαση των οποίων παρέχει τα μέσα η εσωτερική έννομη τάξη. Η Ιταλική Κυβέρνηση προσθέτει ότι το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα πρέπει να εξεταστούν μόνον στην περίπτωση που η απάντηση στο πρώτο αυτό ερώτημα συνεπάγεται «υπέρβαση» της αρχής αυτής. Επομένως, κατά την ίδια, το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα αναφέρονται επίσης σε υποθετικό πρόβλημα. Τέλος, το δεύτερο ερώτημα αφορά επιπλέον ένα ζήτημα άνισης μεταχείρισης όχι εκπαιδευτικών με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου έναντι εκπαιδευτικών με σχέση εργασίας αορίστου χρόνου, αλλά μεταξύ δύο κατηγοριών εκπαιδευτικών με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου, αναλόγως του αν έχουν συμπληρώσει τα κατώτατα όρια που προβλέπει η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική νομοθεσία.

- 33 Ως προς το ζήτημα αυτό, υπενθυμίζεται ότι, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης από το άρθρο 267 ΣΛΕΕ συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της δικαστικής απόφασεως που πρόκειται να εκδοθεί, να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της υπόθεσης, τόσο την ανάγκη έκδοσης προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Κατά συνέπεια, αφ' ης στιγμής τα υποβαλλόμενα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο οφείλει κατ' αρχήν να αποφανθεί (απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2019, Darie, C-592/18, EU:C:2019:1140, σκέψη 24 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 34 Επομένως, θεωρούνται κατά τεκμήριο λυσιτελή τα ερωτήματα που αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης και υποβάλλονται από τον εθνικό δικαστή εντός του νομικού και πραγματικού πλαισίου το οποίο αυτός ορίζει με δική του ευθύνη, χωρίς το Δικαστήριο να οφείλει να ελέγξει κατά πόσον αυτό είναι ακριβές. Το Δικαστήριο μπορεί να απορρίψει αίτηση εθνικού δικαστηρίου για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως μόνον όταν προκύπτει προδήλως ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή, ακόμη, όταν το Δικαστήριο δεν έχει στη διάθεσή του τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που του είναι αναγκαία για να δώσει χρήσιμη απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα (απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2019, Darie, C-592/18, EU:C:2019:1140, σκέψη 25 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 35 Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο εξηγεί στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ότι, παρά την ερμηνεία της ρήτρας 4 της συμφωνίας-πλαίσου στην οποία προέβη το Δικαστήριο με την απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter (C-466/17, EU:C:2018:758), υπάρχει διάσταση στη νομολογία των εθνικών δικαστηρίων όσον αφορά το αν η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική νομοθεσία είναι σύμφωνη με τη ρήτρα αυτή. Το αιτούν δικαστήριο προσθέτει ότι, στην απόφαση εκείνη, το Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη όλες τις πτυχές της εν λόγω εθνικής νομοθεσίας και ότι εξακολουθούν να υπάρχουν αμφιβολίες ως προς την ερμηνεία που πρέπει να δοθεί στην εν λόγω ρήτρα σε περιπτώσεις όπως αυτή των προσφευγόντων της κύριας δίκης, καθώς και ότι, για τον λόγο αυτόν, είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί το ίδιο η απάντηση στο πρώτο ερώτημα και, ενδεχομένως, και στο δεύτερο και τρίτο ερώτημα, τα οποία υποβλήθηκαν επικουρικώς.
- 36 Επομένως, το ζήτημα που εγείρουν τα υποβληθέντα ερωτήματα δεν είναι υποθετικής φύσεως.
- 37 Επιπλέον, η ζητούμενη στο πλαίσιο του δεύτερου ερωτήματος ερμηνεία της ίδιας ρήτρας έχει σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης. Συγκεκριμένα, η προσφυγή αυτή αφορά την αμφισβήτηση, από τους προσφεύγοντες της κύριας δίκης, της μεθόδου υπολογισμού της προϋπηρεσίας που εφαρμόστηκε στην περίπτωση τους κατά τη μονιμοποίησή τους στη δημόσια διοίκηση, όσον αφορά την περίοδο κατά την οποία εργάστηκαν ως εκπαιδευτικοί με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, σε σχέση με τη μέθοδο που θα είχε εφαρμοστεί αν είχαν προσληφθεί εξ αρχής με σύμβαση αορίστου χρόνου. Επιπλέον, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως περιέχει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία για να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό.
- 38 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι τα προδικαστικά ερωτήματα υποβάλλονται παραδεκτώς.

Επί της ουσίας

- 39 Κατ' αρχάς, όπως επισημαίνει το αιτούν δικαστήριο, το άρθρο 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/1994, το οποίο έχει εφαρμογή στην περίπτωση των προσφευγόντων της κύριας δίκης και το οποίο οι ίδιοι ισχυρίζονται ότι παραβιάζει τη ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλαίσιου, ήταν επίμαχο στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter (C-466/17, EU:C:2018:758).
- 40 Στην απόφαση εκείνη, το Δικαστήριο έκρινε ότι η ρήτρα 4 επιτρέπει κατ' αρχήν εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει ότι, στο πλαίσιο της κατάταξης του εργαζομένου σε μισθολογικό κλιμάκιο όταν προσλαμβάνεται βάσει τίτλων σπουδών ως τακτικός δημόσιος υπάλληλος, οι περίοδοι προϋπηρεσίας του δυνάμει συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου λαμβάνονται πλήρως υπόψη μέχρι το τέταρτο έτος, ενώ, πέραν του χρονικού αυτού σημείου, συνυπολογίζονται εν μέρει, ήτοι κατά τα δύο τρίτα.
- 41 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι το Δικαστήριο δεν διέθετε το σύνολο των στοιχείων που χαρακτήριζαν την επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική νομοθεσία στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter (C-466/17, EU:C:2018:758). Στο πλαίσιο αυτό, στην απόφαση περί παραπομπής γίνεται αναφορά στον μηχανισμό αναπροσαρμογής που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 3, του προεδρικού διατάγματος 399/1988, καθώς και στον κανόνα που απορρέει από το άρθρο 489 του νομοθετικού διατάγματος 297/1994, όπως συμπληρώθηκε με το άρθρο 11, παράγραφος 14, του νόμου 124/1999, σύμφωνα με τον οποίον περίοδοι διδασκαλίας από μη τακτικό εκπαιδευτικό οι οποίες υπολείπονται του ενός σχολικού έτους εξομοιώνονται, για τους σκοπούς του υπολογισμού της προϋπηρεσίας, με υπηρεσία πλήρους σχολικού έτους μόνον υπό την προϋπόθεση ότι οι περίοδοι αυτές είναι τουλάχιστον 180 ημερών ή έχουν συμπληρωθεί αδιαλείπτως μεταξύ 1ης Φεβρουαρίου και του τέλους των εργασιών τελικής αξιολόγησης των μαθητών.
- 42 Εξάλλου, στο μέτρο που το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν, στην απόφαση εκείνη, το Δικαστήριο προέβη σε οριστική εκτίμηση του συμβατού της εν λόγω εθνικής νομοθεσίας με τη ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλαίσιου, με αποτέλεσμα κανένα εθνικό δικαστήριο να μην μπορεί πλέον να διαπιστώσει, σε συγκεκριμένη περίπτωση, τυχόν αντίθεση της εν λόγω νομοθεσίας προς τη ρήτρα αυτή ούτε, αν χρειαστεί, να αποστεί από την εφαρμογή της εν λόγω εθνικής νομοθεσίας, η προσέγγιση αυτή πρέπει να αποκλειστεί.
- 43 Πράγματι, στο πλαίσιο διαδικασίας που έχει κινηθεί δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, η ερμηνεία των εθνικών διατάξεων επαφίεται στα εθνικά δικαστήρια και όχι στο Δικαστήριο, το οποίο δεν είναι αρμόδιο να αποφαινεται επί της συμφωνίας των κανόνων του εσωτερικού δικαίου με τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης. Το Δικαστήριο είναι αρμόδιο μόνον να παρέχει στο εθνικό δικαστήριο όλα εκείνα τα στοιχεία ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης που θα του επιτρέψουν να εκτιμήσει αν οι κανόνες αυτοί συμβιβάζονται με τη ρύθμιση της Ένωσης (πρβλ. απόφαση της 21ης Ιουνίου 2022, Ligue des droits humains, C-817/19, EU:C:2022:491, σκέψη 240 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 44 Επιπλέον, η αρχή της υπεροχής επιβάλλει την υποχρέωση στο εθνικό δικαστήριο στο οποίο έχει ανατεθεί, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του, η εφαρμογή των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, σε περίπτωση που δεν μπορεί να προβεί σε σύμφωνη προς τις επιταγές του δικαίου αυτού ερμηνεία της εθνικής νομοθεσίας, να διασφαλίσει την πλήρη αποτελεσματικότητα των επιταγών του εν λόγω δικαίου στη διαφορά της οποίας έχει επιληφθεί, αφήνοντας εν ανάγκη αυτεπαγγέλτως ανεφάρμοστη κάθε εθνική ρύθμιση ή πρακτική, έστω και μεταγενέστερη, η οποία

είναι αντίθετη προς διάταξη του δικαίου της Ένωσης με άμεσο αποτέλεσμα [πρβλ. απόφαση της 8ης Μαρτίου 2022, Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Άμεσο αποτέλεσμα), C-205/20, EU:C:2022:168, σκέψη 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

- 45 Λαμβανομένης υπόψη της κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, το τελευταίο περιορίστηκε στο να παράσχει στο αιτούν δικαστήριο ερμηνευτικά στοιχεία της ρήτρας 4 της συμφωνίας-πλασίου στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter (C-466/17, EU:C:2018:758), υπό το πρίσμα του κανονιστικού και πραγματικού πλαισίου που περιέγραψε το δικαστήριο αυτό και υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων που εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του εν λόγω δικαστηρίου, όπως υπενθυμίζεται στις σκέψεις 35, 48, 49 και 53 της αποφάσεως εκείνης. Επίσης, το Δικαστήριο χρησιμοποίησε την έκφραση «κατ' αρχήν» στο διατακτικό της εν λόγω αποφάσεως.
- 46 Κατόπιν της διευκρίνισέως αυτής, από τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι ορισμένες από τις περιόδους υπηρεσίας που συμπλήρωσαν οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης με σύμβαση ορισμένου χρόνου δεν έφθασαν τα κατώτατα όρια που καθορίζει η εθνική νομοθεσία, η οποία υπενθυμίζεται στη σκέψη 41 της παρούσας αποφάσεως, ήτοι τις 180 ημέρες ανά σχολικό έτος ή την αδιάλειπτη συμπλήρωσή τους από 1ης Φεβρουαρίου μέχρι το τέλος των εργασιών τελικής αξιολόγησης των μαθητών, σε αντίθεση με την προσφεύγουσα στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter (C-466/17, EU:C:2018:758), η οποία είχε συνάψει συμβάσεις ορισμένου χρόνου ενός έτους κατά το χρονικό διάστημα που προηγήθηκε της μονιμοποίησής της ως τακτικού δημοσίου υπαλλήλου, όπως επισημαίνεται στη σκέψη 8 της αποφάσεως εκείνης.
- 47 Το αιτούν δικαστήριο εξηγεί ότι, βάσει της νομοθεσίας αυτής, αν οι υπηρεσίες που παρέχουν οι εκπαιδευτικοί με σύμβαση ορισμένου χρόνου φθάσουν τα ως άνω όρια, εξομοιώνονται με υπηρεσία ενός πλήρους σχολικού έτους, ανεξαρτήτως του πραγματικού αριθμού δεδουλευμένων ωρών και ακόμη και αν ο αριθμός των εβδομαδιαίων ωρών εργασίας είναι μικρότερος του εβδομαδιαίου ωραρίου με καθεστώς πλήρους ή μερικής απασχόλησης. Αντιθέτως, οι παροχές που υπολείπονται των εν λόγω κατώτατων ορίων δεν λαμβάνονται υπόψη και, βάσει του άρθρου 485 του νομοθετικού διατάγματος 297/1994, οι παροχές που φθάνουν τα ίδια κατώτατα όρια λαμβάνονται πλήρως υπόψη μόνο μέχρι το τέταρτο έτος, μετά το οποίο λαμβάνονται υπόψη κατά τα δύο τρίτα, ενώ ο συνυπολογισμός του υπολειπόμενου ενός τρίτου αναστέλλεται για ορισμένο αριθμό ετών και στη συνέχεια αναβιώνει.
- 48 Υπό τις συνθήκες αυτές, προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με τα ερωτήματά του, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν η ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλασίου έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία, για τους σκοπούς της αναγνώρισης της προϋπηρεσίας ενός εργαζομένου κατά τη μονιμοποίησή του ως τακτικού δημοσίου υπαλλήλου, δεν λαμβάνει υπόψη τις περιόδους υπηρεσίας που συμπληρώθηκαν βάσει συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου και που δεν υπερβαίνουν τις 180 ημέρες ανά σχολικό έτος ή δεν συμπληρώθηκαν αδιαλείπτως μεταξύ 1ης Φεβρουαρίου και του τέλους των εργασιών τελικής αξιολόγησης των μαθητών, ανεξαρτήτως του πραγματικού αριθμού δεδουλευμένων ωρών, και, μετά τα τέσσερα έτη, συνυπολογίζει μόνον κατά τα δύο τρίτα τις περιόδους που φθάνουν τα εν λόγω κατώτατα όρια, υπό την επιφύλαξη της προσμέτρησης του υπολειπόμενου ενός τρίτου μετά από ορισμένα έτη υπηρεσίας.

- 49 Υπενθυμίζεται ότι ένας από τους σκοπούς της συμφωνίας-πλαisiού, κατά τη ρήτρα 1, στοιχείο α', αυτής, είναι η βελτίωση της ποιότητας της εργασίας ορισμένου χρόνου με τη διασφάλιση της εφαρμογής της αρχής της απαγόρευσης των διακρίσεων. Ομοίως, στο τρίτο εδάφιο του προοιμίου της συμφωνίας-πλαisiού διευκρινίζεται ότι η συμφωνία-πλαisiο «αναδεικνύει τη βούληση των κοινωνικών εταίρων να θεσπίσουν ένα γενικό πλαίσιο για τη διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης των εργαζομένων με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, προστατεύοντάς τους από τις διακρίσεις». Στην αιτιολογική σκέψη 14 της οδηγίας 1999/70 επισημαίνεται συναφώς ότι ο σκοπός της συμφωνίας-πλαisiού έγκειται ιδίως στη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας ορισμένου χρόνου διά του καθορισμού ελάχιστων απαιτήσεων ικανών να διασφαλίζουν την εφαρμογή της αρχής της απαγόρευσης των διακρίσεων (απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, *Montero Mateos*, C-677/16, EU:C:2018:393, σκέψη 39 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 50 Η συμφωνία-πλαisiο, και ιδίως η ρήτρα της 4, αποσκοπεί στην εφαρμογή της αρχής αυτής στους εργαζομένους ορισμένου χρόνου ώστε να εμποδίσει τον εργοδότη να χρησιμοποιεί τις εν λόγω σχέσεις εργασίας για να στερήσει από τους εργαζομένους αυτούς τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στους εργαζομένους αορίστου χρόνου (απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, *Montero Mateos*, C-677/16, EU:C:2018:393, σκέψη 40 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 51 Λαμβανομένων υπόψη των σκοπών της συμφωνίας-πλαisiού, όπως υπενθυμίζονται στις δύο προηγούμενες σκέψεις, η ρήτρα 4 αυτής πρέπει να νοηθεί ως έκφραση μιας αρχής του κοινωνικού δικαίου της Ένωσης η οποία δεν πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς (απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, *Montero Mateos*, C-677/16, EU:C:2018:393, σκέψη 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 52 Επιπλέον, υπενθυμίζεται ότι η ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλαisiού, η οποία έχει άμεσο αποτέλεσμα, απαγορεύει, με το σημείο της 1, τη δυσμενέστερη αντιμετώπιση των εργαζομένων ορισμένου χρόνου, όσον αφορά τις συνθήκες απασχόλησης, σε σχέση με τους αντίστοιχους εργαζομένους αορίστου χρόνου, απλώς και μόνον επειδή εργάζονται με καθεστώς ορισμένου χρόνου, εκτός αν η διαφορετική μεταχείριση δικαιολογείται από «αντικειμενικούς λόγους» (πρβλ. αποφάσεις της 8ης Σεπτεμβρίου 2011, *Rosado Santana*, C-177/10, EU:C:2011:557, σκέψεις 56 και 64, και της 5ης Ιουνίου 2018, *Montero Mateos*, C-677/16, EU:C:2018:393, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 53 Το σημείο 4 της ρήτρας 4 επιβάλλει την ίδια απαγόρευση όσον αφορά τα κριτήρια υπολογισμού των περιόδων προϋπηρεσίας που αφορούν ιδιαίτερες συνθήκες απασχόλησης (πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2011, *Rosado Santana*, C-177/10, EU:C:2011:557, σκέψη 64 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 54 Εξάλλου, από το γράμμα και τον σκοπό της εν λόγω ρήτρας 4 προκύπτει ότι αυτή δεν αναφέρεται στην ίδια την επιλογή σύναψης συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου αντί για συμβάσεις εργασίας αορίστου χρόνου, αλλά στις συνθήκες απασχόλησης των εργαζομένων που έχουν συνάψει το πρώτο είδος σύμβασης σε σχέση με εκείνους που απασχολούνται με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου, καθόσον στην έννοια των «συνθηκών απασχόλησης» περιλαμβάνονται μέτρα που εμπίπτουν στη σχέση εργασίας μεταξύ ενός εργαζομένου και του εργοδότη του (πρβλ. απόφαση της 8ης Οκτωβρίου 2020, *Universitatea «Lucian Blaga» Sibiu κ.λπ.*, C-644/19, EU:C:2020:810, σκέψη 39 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 55 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι η έννοια «συνθήκες απασχόλησης», όπως χρησιμοποιείται στη ρήτρα 4, καλύπτει τους κανόνες που αφορούν τον απαιτούμενο χρόνο προϋπηρεσίας προκειμένου να είναι δυνατή η κατάταξη σε μισθολογικό κλιμάκιο (απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter, C-466/17, EU:C:2018:758, σκέψη 26 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 56 Επομένως, σύμφωνα με όσα υπενθυμίζονται στις σκέψεις 52 και 53 της παρούσας αποφάσεως, και προκειμένου να δοθεί απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, πρέπει να εξεταστεί αν η επίμαχη στην κύρια δίκη νομοθεσία οδηγεί σε διαφορετική μεταχείριση συγκρίσιμων καταστάσεων, προτού εξακριβωθεί αν μια τέτοια διαφορά μπορεί ενδεχομένως να δικαιολογηθεί από «αντικειμενικούς λόγους».
- 57 Δεν αμφισβητείται από τους διαδίκους και προκύπτει, εξάλλου, από τη σκέψη 27 της αποφάσεως της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter (C-466/17, EU:C:2018:758), ότι η προϋπηρεσία των εκπαιδευτικών που προσλαμβάνονται με καθεστώς αορίστου χρόνου μέσω διαγωνισμού μπορεί να συνυπολογιστεί στο σύνολό της για την κατάταξή τους σε μισθολογικό κλιμάκιο. Ειδικότερα, και υπό την επιφύλαξη εξακρίβωσης από το αιτούν δικαστήριο, συνάγεται ότι στην περίπτωση των εκπαιδευτικών αυτών λαμβάνεται υπόψη, για τον υπολογισμό της προϋπηρεσίας τους, κάθε ημέρα επαγγελματικής πείρας, ανεξαρτήτως των ωρών ή του όγκου της πράγματι παρασχεθείσας εργασίας. Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο δεν αναφέρει ότι δεν λαμβάνονται υπόψη κατά τον υπολογισμό αυτόν περίοδοι αδειών ή απουσιών, παραδείγματος χάριν λόγω ασθένειας.
- 58 Αντιθέτως, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι οι περίοδοι υπηρεσίας ορισμένου χρόνου που συμπλήρωσαν οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης κατά τη διάρκεια ενός σχολικού έτους, ως εκπαιδευτικοί με καθεστώς ορισμένου χρόνου που έχουν ενταχθεί στη δημόσια διοίκηση μετά από διαγωνισμό βάσει τίτλων σπουδών, οι οποίες δεν φθάνουν τα όρια που προβλέπονται στο άρθρο στο άρθρο 489 του νομοθετικού διατάγματος 297/1994, όπως συμπληρώθηκε με το άρθρο 11, παράγραφος 14, του νόμου 124/1999, δεν λαμβάνονται υπόψη για την αναγνώριση της προϋπηρεσίας τους. Επιπλέον, οι περίοδοι που φθάνουν τα όρια αυτά συνυπολογίζονται μόνο για τέσσερα έτη, ενώ ο συνυπολογισμός αυτός περιορίζεται στα δύο τρίτα για τα επόμενα έτη, σύμφωνα με το άρθρο 485 του εν λόγω νομοθετικού διατάγματος.
- 59 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι ο συνυπολογισμός του ενός τρίτου της προϋπηρεσίας που δεν προσμετράται στην προϋπηρεσία μετά τα πρώτα τέσσερα έτη αναστέλλεται και μπορεί, ενδεχομένως, μετά από ορισμένο χρονικό διάστημα, να αναβιώσει, προκειμένου οι εκπαιδευτικοί με σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου που μονιμοποιούνται στη δημόσια διοίκηση να καταταχθούν σε μισθολογικό κλιμάκιο δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 3, του προεδρικού διατάγματος 399/1988. Τούτου δοθέντος, ο νέος αυτός συνυπολογισμός μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο μετά από ιδιαίτερος μεγάλο χρονικό διάστημα, ήτοι μεταξύ του 16ου και του 24ου έτους της παροχής υπηρεσιών αναλόγως του εκπαιδευτικού και, ειδικότερα, μετά από 16 έτη υπηρεσίας στην περίπτωση του A.R. και μετά από 18 έτη υπηρεσίας στην περίπτωση των G.D. και C.M., εφόσον εξακολουθούν να ανήκουν στο προσωπικό του Υπουργείου Παιδείας.
- 60 Επομένως, εθνικές νομοθεσίες όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη εισάγουν διαφορετική μεταχείριση εις βάρος των εκπαιδευτικών αυτών με συμβάσεις ορισμένου χρόνου σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς που προσλαμβάνονται με σύμβαση αορίστου χρόνου μέσω γενικού διαγωνισμού, στους οποίους δεν εφαρμόζονται οι περιορισμοί αυτοί.

- 61 Προκειμένου να συνιστά η διαφορετική αυτή μεταχείριση δυσμενή διάκριση απαγορευόμενη από τη ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλαisiού, πρέπει να αφορά συγκρίσιμες καταστάσεις και να μη δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους (πρβλ. απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter, C-466/17, EU:C:2018:758, σκέψη 28).
- 62 Πρώτον, όσον αφορά το συγκρίσιμο των καταστάσεων, προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσον οι εργαζόμενοι εκτελούν την ίδια ή παρόμοια εργασία, κατά την έννοια της συμφωνίας-πλαisiού, πρέπει, κατ' εφαρμογήν της ρήτρας 3, σημείο 2, και της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαisiού, να εξεταστεί εάν, λαμβανομένου υπόψη ενός συνόλου παραγόντων, όπως η φύση της εργασίας, η απαιτούμενη κατάρτιση και οι όροι εργασίας, μπορεί να θεωρηθεί ότι οι εργαζόμενοι αυτοί βρίσκονται σε συγκρίσιμες καταστάσεις (αποφάσεις της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter, C-466/17, EU:C:2018:758, σκέψη 29, και της 30ής Ιουνίου 2022, Comunidad de Castilla y León, C-192/21, EU:C:2022:513, σκέψη 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 63 Αν αποδειχθεί ότι οι εργαζόμενοι ορισμένου χρόνου, όταν απασχολούνται, ασκούν τα ίδια καθήκοντα με τους εργαζομένους που απασχολούνται από τον ίδιο εργοδότη για αόριστο χρόνο ή κατέχουν την ίδια θέση με εκείνους, οι καταστάσεις των δύο αυτών κατηγοριών εργαζομένων πρέπει, κατ' αρχήν, να θεωρηθούν συγκρίσιμες [πρβλ. απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, Governo della Repubblica italiana (Καθεστώς των Ιταλών ειρηνοδικών), C-658/18, EU:C:2020:572, σκέψη 144 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 64 Από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης άσκησαν διάφορα διδακτικά καθήκοντα, ενίοτε μικρής διάρκειας και με αρκετά μειωμένο ωράριο, κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας τους πριν από τη μονιμοποίησή τους. Τα καθήκοντα αυτά αποσκοπούσαν στην κάλυψη διαφόρων αναγκών αναπλήρωσης λόγω της έλλειψης μόνιμων εκπαιδευτικών, την οποία υπογράμμισε η Ιταλική Κυβέρνηση.
- 65 Από την αίτηση αυτή προκύπτει, μεταξύ άλλων, ότι η G.D., νηπιαγωγός, παρείχε πολλές μεμονωμένες ημέρες εργασίας και ότι η C.M., επίσης νηπιαγωγός, εργάστηκε κατά το πρώτο έτος πέντε μήνες και τέσσερις ημέρες που αντιστοιχούν σε 62 διαφορετικές συμβάσεις με μέσο όρο δύο ημέρες εργασίας ανά σύμβαση σε διαφορετικά νηπιαγωγεία. Όσον αφορά τον A.R., καθηγητή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δεν προσκόμισε αποδεικτικά στοιχεία για τον αριθμό των ωρών εργασίας του, αλλά πολλές από τις συμβάσεις που ανέφεραν τον εν λόγω αριθμό ωρών αφορούσαν μέρος του πλήρους ωραρίου αποτελούμενο από πολύ λίγες ώρες, για παράδειγμα, πέντε ώρες εβδομαδιαίως για μια σειρά συμβάσεων το 2003.
- 66 Εντούτοις, από την εν λόγω αίτηση φαίνεται να προκύπτει ότι, κατά τη διάρκεια εκτέλεσης των διαφόρων αυτών καθηκόντων, οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης ασκούσαν τα ίδια καθήκοντα και κατείχαν την ίδια θέση με τους εκπαιδευτικούς αορίστου χρόνου τους οποίους αντικαθιστούσαν για λογαριασμό του ίδιου εργοδότη. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο δεν αναφέρει ότι στους προσφεύγοντες ανατέθηκαν καθήκοντα ουσιωδώς διαφορετικά από εκείνα των εκπαιδευτικών αορίστου χρόνου. Προκύπτει, επομένως, ότι, υπό το πρίσμα της φύσης και των συνθηκών εργασίας, μπορεί να θεωρηθεί ότι οι εν λόγω προσφεύγοντες βρίσκονταν σε κατάσταση συγκρίσιμη με εκείνη των εκπαιδευτικών αορίστου χρόνου τους οποίους καλούνταν να αντικαταστήσουν.
- 67 Επομένως, υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, τα καθήκοντα που ασκούσαν οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης στο πλαίσιο της υπηρεσίας τους πριν από τη μονιμοποίησή τους πρέπει, κατ' αρχήν, να θεωρηθούν συγκρίσιμα με

τα καθήκοντα των εκπαιδευτικών αορίστου χρόνου, καθώς το γεγονός ότι δεν έχουν επιτύχει σε διαγωνισμό της διοίκησης δεν θέτει υπό αμφισβήτηση το συγκρίσιμο της κατάστασης των εκπαιδευτικών ορισμένου χρόνου με εκείνη των τακτικών εκπαιδευτικών (πρβλ. απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter, C-466/17, EU:C:2018:758, σκέψεις 33 έως 35).

- 68 Όσον αφορά τον σύντομο και ασυνεχή χαρακτήρα ορισμένων από τις περιόδους υπηρεσίας που συμπλήρωσαν οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης στο πλαίσιο αυτό, αφενός, από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι οι περίοδοι αυτές μπορούν να μεταβάλουν ουσιωδώς τα ασκούμενα καθήκοντα ή τις καταληφθείσες θέσεις, ή ακόμη και τη φύση ή τις συνθήκες της παρεχόμενης εργασίας. Αφετέρου, από κανένα στοιχείο της δικογραφίας που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο δεν αποδεικνύεται ότι ο σύντομος και ασυνεχής χαρακτήρας ορισμένων υπηρεσιών που παρέσχε, ενδεχομένως, ένας εκπαιδευτικός αορίστου χρόνου θα είχε ως αποτέλεσμα να μην προσμετρηθεί η κατ' αυτόν τον τρόπο κτηθείσα πείρα για τον υπολογισμό της προϋπηρεσίας του. Εναπόκειται, επομένως, στο αιτούν δικαστήριο, το μόνο που έχει στη διάθεσή του το σύνολο των κρίσιμων στοιχείων, να προβεί στη σχετική εκτίμηση.
- 69 Δεύτερον, όσον αφορά το ζήτημα αν η διαφορετική μεταχείριση, για την οποία γίνεται λόγος στη σκέψη 60 της παρούσας αποφάσεως, των συγκρίσιμων καταστάσεων που προσδιορίστηκαν στη σκέψη 67 της ίδιας αποφάσεως μπορεί να δικαιολογηθεί από «αντικειμενικούς λόγους» κατά την έννοια της ρήτρας 4 της συμφωνίας-πλαίσιου, υπενθυμίζεται ότι η έννοια αυτή πρέπει να θεωρηθεί ότι δεν μπορεί να δικαιολογήσει διαφορετική μεταχείριση των εργαζομένων ορισμένου χρόνου έναντι των εργαζομένων αορίστου χρόνου για τον λόγο και μόνον ότι η μεταχείριση αυτή προβλέπεται από γενικό και αφηρημένο εθνικό κανόνα δικαίου. Η έννοια αυτή επιτάσσει να δικαιολογείται η διαπιστωθείσα άνιση μεταχείριση από την ύπαρξη σαφών και συγκεκριμένων στοιχείων που να χαρακτηρίζουν τον οικείο όρο απασχόλησης στο ειδικό πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσεται (πρβλ. αποφάσεις της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter, C-466/17, EU:C:2018:758, σκέψεις 36 και 37, και της 30ής Ιουνίου 2022, Comunidad de Castilla y León, C-192/21, EU:C:2022:513, σκέψεις 41 και 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 70 Πρέπει να μπορεί να εξακριβωθεί βάσει αντικειμενικών και διαφανών κριτηρίων αν η ανισότητα αυτή ανταποκρίνεται σε πραγματική ανάγκη, αν είναι κατάλληλη για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και αν είναι αναγκαία προς τούτο. Τα στοιχεία αυτά μπορούν να προκύπτουν, μεταξύ άλλων, από την ιδιαίτερη φύση των καθηκόντων για την εκτέλεση των οποίων έχουν συναφθεί οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου και από τα συμφυή χαρακτηριστικά των καθηκόντων αυτών ή, ενδεχομένως, από την επιδίωξη ενός θεμιτού σκοπού κοινωνικής πολιτικής εκ μέρους κράτους μέλους (πρβλ. αποφάσεις της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter, C-466/17, EU:C:2018:758, σκέψη 37, και της 30ής Ιουνίου 2022, Comunidad de Castilla y León, C-192/21, EU:C:2022:513, σκέψη 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 71 Επιπλέον, η απλή επίκληση του προσωρινού χαρακτήρα της απασχόλησης του προσωπικού της δημόσιας διοίκησης δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις αυτές και δεν δύναται, επομένως, να αποτελέσει «αντικειμενικό λόγο» κατά την έννοια της ρήτρας 4, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαίσιου (πρβλ. αποφάσεις της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter, C-466/17, EU:C:2018:758, σκέψη 38, και της 30ής Ιουνίου 2022, Comunidad de Castilla y León, C-192/21, EU:C:2022:513, σκέψη 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 72 Εν προκειμένω, για να δικαιολογήσουν την επίμαχη στην κύρια δίκη διαφορετική μεταχείριση, το αιτούν δικαστήριο και η Ιταλική Κυβέρνηση επικαλούνται την ανάγκη, αφενός, να αντικατοπτρίζονται οι διαφορές στην άσκηση του επαγγέλματος μεταξύ των τακτικών εκπαιδευτικών που προσλαμβάνονται εξ αρχής μέσω γενικών διαγωνισμών, στους οποίους

αποδίδει ιδιαίτερη σημασία το Costituzione della Repubblica Italiana (Σύνταγμα της Ιταλικής Δημοκρατίας), και των εκπαιδευτικών που μονιμοποιούνται μετά την απόκτηση επαγγελματικής πείρας βάσει συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου, και, αφετέρου, να αποφεύγονται οι αντίστροφες δυσμενείς διακρίσεις εις βάρος των πρώτων. Αναφέρονται, ειδικότερα, στην ποικιλία της διδακτέας ύλης, των συνθηκών και των ωραρίων στα οποία πρέπει να προσαρμοστούν οι δεύτεροι, καθώς και την απουσία αρχικού ελέγχου των ικανοτήτων τους μέσω διαγωνισμού.

- 73 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, καθένας από τους σκοπούς αυτούς μπορεί να συνιστά «αντικειμενικό λόγο», κατά την έννοια της ρήτρας 4, σημεία 1 και/ή 4, της συμφωνίας-πλαίσιου (πρβλ. απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter, C-466/17, EU:C:2018:758, σκέψεις 47 έως 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 74 Τούτου λεχθέντος, δεν αμφισβητείται επίσης ότι η αποτροπή αντίστροφων δυσμενών διακρίσεων δεν δύναται να αποτελέσει τέτοιο αντικειμενικό λόγο σε περιπτώσεις στις οποίες, για τον υπολογισμό της προϋπηρεσίας κατά την πρόσληψη με σύμβαση αορίστου χρόνου και, ως εκ τούτου, τον προσδιορισμό της μισθολογικής κλίμακας, η επίμαχη εθνική ρύθμιση αποκλείει εντελώς και υπό οιοσδήποτε περιστάσεις την προσμέτρηση όλων των περιόδων προϋπηρεσίας που έχουν συμπληρώσει οι εργαζόμενοι στο πλαίσιο συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου (πρβλ. απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2012, Valenza κ.λπ., C-302/11 έως C-305/11, EU:C:2012:646, σκέψη 62, και διάταξη της 4ης Σεπτεμβρίου 2014, Bertazzi κ.λπ., C-152/14, EU:C:2014:2181, σκέψη 16).
- 75 Εν προκειμένω, όσον αφορά τους σκοπούς τους οποίους επικαλούνται το αιτούν δικαστήριο και η Ιταλική Κυβέρνηση, το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι μπορούσε θεμιτώς να θεωρηθεί ότι ανταποκρίνονται σε πραγματική ανάγκη, πράγμα το οποίο εναπόκειται πάντως στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει (πρβλ. απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter, C-466/17, EU:C:2018:758, σκέψεις 48 έως 51).
- 76 Η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική νομοθεσία, καθόσον περιορίζει την προσμέτρηση, κατά την πρόσληψη με καθεστώς αορίστου χρόνου, της προϋπηρεσίας η οποία αποκτήθηκε στο πλαίσιο υπηρεσιών διδασκαλίας που παρασχέθηκαν σε προσωρινή βάση, επί ποικίλης διδακτικής ύλης και χωρίς παιδαγωγική συνέχεια ούτε αρχικό έλεγχο ικανοτήτων μέσω διαγωνισμού, μπορεί, κατ' αρχήν, να θεωρηθεί κατάλληλη για την επίτευξη των σκοπών αυτών.
- 77 Όσον αφορά το αν η εν λόγω εθνική νομοθεσία είναι αναγκαία για την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών, από τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι ο κανόνας του άρθρου 489 του νομοθετικού διατάγματος 297/1994, όπως συμπληρώθηκε με το άρθρο 11, παράγραφος 14, του νόμου 124/1999, λειτουργεί αυτομάτως κατά τρόπο είτε ευνοϊκό είτε δυσμενή για τους εκπαιδευτικούς με καθεστώς ορισμένου χρόνου τους οποίους αφορά.
- 78 Πράγματι, όπως επισημαίνουν το αιτούν δικαστήριο και η Ιταλική Κυβέρνηση, οι υπηρεσίες που παρέχουν οι τελευταίοι επί χρονικό διάστημα που φθάνει τις 180 ημέρες ετησίως, ήτοι περίπου τα δύο τρίτα ενός σχολικού έτους, εξομοιώνονται με υπηρεσία ενός πλήρους σχολικού έτους. Το ίδιο ισχύει αν η υπηρεσία αυτή παρασχέθηκε από 1ης Φεβρουαρίου μέχρι το τέλος των εργασιών τελικής αξιολόγησης των μαθητών.

- 79 Αντιθέτως, αν οι περίοδοι παροχής των υπηρεσιών αυτών δεν φθάνουν την ως άνω διάρκεια ή δεν παρέχονται αδιαλείπτως μεταξύ 1ης Φεβρουαρίου και του τέλους της αξιολόγησης, δεν λαμβάνονται υπόψη, ούτε καν σε περιορισμένο βαθμό. Επιπλέον, ο εν λόγω κανόνας αποκλεισμού προστίθεται στον κανόνα κατά τον οποίον ο εν λόγω συνυπολογισμός πραγματοποιείται μόνο για τα τέσσερα πρώτα έτη και, στη συνέχεια, περιορίζεται στα δύο τρίτα, σύμφωνα με το άρθρο 485 του εν λόγω νομοθετικού διατάγματος.
- 80 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει βεβαίως δεχθεί ότι εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία προβλέπει ότι, μετά τα πρώτα τέσσερα έτη, η προϋπηρεσία που αποκτάται δυνάμει συμβάσεων ορισμένου χρόνου συνυπολογίζεται μόνον κατά τα δύο τρίτα, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υπερβαίνει το μέτρο που είναι αναγκαίο για την επίτευξη των προεκτεθέντων σκοπών και την εξασφάλιση ισορροπίας μεταξύ των νόμιμων συμφερόντων, αφενός, των εργαζομένων ορισμένου χρόνου και, αφετέρου, των εργαζομένων αορίστου χρόνου, με σεβασμό στα αξιολογικά κριτήρια και στις αρχές της αμεροληψίας και της αποτελεσματικότητας της διοίκησης, στις οποίες στηρίζονται οι προσλήψεις μέσω διαγωνισμών (απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, Motter, C-466/17, EU:C:2018:758, σκέψη 51).
- 81 Εντούτοις, ο συνυπολογισμός μόνο των δύο τρίτων της προϋπηρεσίας που υπερβαίνει τα τέσσερα έτη και που αποκτήθηκε δυνάμει συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου, σε συνδυασμό με τον αποκλεισμό αυτόν, ο οποίος έχει ως αποτέλεσμα να στερείται πλήρως ο εκπαιδευτικός ορισμένου χρόνου την προϋπηρεσία του όταν αυτή υπολείπεται των κρίσιμων ορίων που έχει καθορίσει ο Ιταλός νομοθέτης, υπερβαίνει το μέτρο που είναι αναγκαίο προκειμένου να αντικατοπτρίζονται οι διαφορές μεταξύ της πείρας που έχουν αποκτήσει οι εκπαιδευτικοί που προσλαμβάνονται κατόπιν διαγωνισμού και εκείνων που προσλαμβάνονται βάσει τίτλων σπουδών, καθώς και να αποφεύγονται οι αντίστροφες δυσμενείς διακρίσεις εις βάρος των πρώτων.
- 82 Το γεγονός ότι ο πραγματικός αριθμός ωρών εργασίας των δεύτερων, ο οποίος μπορεί να μειωθεί και να υπολείπεται του εβδομαδιαίου ωραρίου εργασίας του καθεστώτος πλήρους ή και μερικής απασχόλησης, δεν λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό της προϋπηρεσίας τους δεν μπορεί να αναιρέσει τη διαπίστωση αυτή.
- 83 Πράγματι, όπως επισημάνθηκε στις σκέψεις 57 και 68 της παρούσας αποφάσεως, η προϋπηρεσία των εκπαιδευτικών με σχέση εργασίας αορίστου χρόνου δεν φαίνεται να εξαρτάται ούτε από τον όγκο της πραγματικής εργασίας τους, ενώ και οι υπηρεσίες διδασκαλίας που παρέχουν ενδέχεται επίσης να μην είναι αδιάλειπτες. Επομένως, το κριτήριο που προβλέπει η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική νομοθεσία για τον υπολογισμό της προϋπηρεσίας των εκπαιδευτικών δεν φαίνεται να στηρίζεται στον αριθμό των πραγματικών ωρών που έχουν συμπληρώσει, αλλά στη διάρκεια της σχέσης εργασίας μεταξύ του εκπαιδευτικού και του εργοδότη του, συμπεριλαμβανομένων των εκπαιδευτικών που είναι τακτικοί δημόσιοι υπάλληλοι, πράγμα που εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.
- 84 Κατόπιν όλων των ανωτέρω, στα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλαisiού έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία, για τους σκοπούς της αναγνώρισης της προϋπηρεσίας εργαζομένου κατά τη μονιμοποίησή του ως τακτικού δημοσίου υπαλλήλου, αποκλείει τις περιόδους υπηρεσίας που συμπληρώθηκαν βάσει συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου και που δεν υπερβαίνουν τις 180 ημέρες ανά σχολικό έτος ή δεν ήταν αδιάλειπτες μεταξύ 1ης Φεβρουαρίου και του τέλους των εργασιών τελικής αξιολόγησης των μαθητών, ανεξαρτήτως του πραγματικού αριθμού δεδουλευμένων

ωρών, και περιορίζει, μετά τα τέσσερα έτη, στα δύο τρίτα τον συνυπολογισμό των περιόδων που φθάνουν τα εν λόγω κατώτατα όρια, υπό την επιφύλαξη του συνυπολογισμού του υπόλοιπου ενός τρίτου μετά από ορισμένα έτη υπηρεσίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 85 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

Η ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου, η οποία συνήφθη στις 18 Μαρτίου 1999 και έχει προσαρτηθεί στην οδηγία 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1999, σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που συνήφθη από τη CES, την UNICE και το CEEP,

έχει την έννοια ότι:

αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία, για τους σκοπούς της αναγνώρισης της προϋπηρεσίας εργαζομένου κατά τη μονιμοποίησή του ως τακτικού δημοσίου υπαλλήλου, αποκλείει τις περιόδους υπηρεσίας που συμπληρώθηκαν βάσει συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου και που δεν υπερβαίνουν τις 180 ημέρες ανά σχολικό έτος ή δεν ήταν αδιάλειπτες μεταξύ 1ης Φεβρουαρίου και του τέλους των εργασιών τελικής αξιολόγησης των μαθητών, ανεξαρτήτως του πραγματικού αριθμού δεδουλευμένων ωρών, και περιορίζει, μετά τα τέσσερα έτη, στα δύο τρίτα τον συνυπολογισμό των περιόδων που φθάνουν τα εν λόγω κατώτατα όρια, υπό την επιφύλαξη του συνυπολογισμού του υπόλοιπου ενός τρίτου μετά από ορισμένα έτη υπηρεσίας.

(υπογραφές)